

-: ऋणनिर्देश :-

या शोध प्रबंधाचे काम करण्यास ज्यांची प्रेरणा व मार्गदर्शन सतत लाभले ते माझे मार्गदर्शक व राज्यशास्त्र विभागाचे प्राध्यापक डॉ. के. के. कावळेकर यांचे ऋण व्यक्त करण्यास शब्दच अपूरे वाटत आहेत. त्यांचे प्रेम व सहकार्य मी आयुष्यभर विसरू शकणार नाही.

राज्यशास्त्रविभागाचे विभाग प्रमुख डॉ. लक्ष्मीनारायण, डॉ. चौसाळकर सर, यांनीही मला वेळोवेळी मार्गदर्शन करून शोध प्रबंध पूर्ण करण्यास सहकार्य केले. राज्यशास्त्र विभागातील प्राध्यापिका डॉ. सी. वासंती रासम मॅडम यांच्याकडून मला हा शोध प्रबंध पूर्ण करण्याची खरी स्फूर्ती मिळाली, त्यांचाही मी ऋणी आहे. तसेच डॉ. नानीवडेकर, सौ. भारती पाटील यांचेही मार्गदर्शन मला लाभले. मी त्यांचाही ऋणी आहे.

या शोध निबंधाचा अभ्यास करित असताना शिवाजी विद्यापीठातील बॅ. खर्डेकर ग्रंथालय, कोल्हापूर, शिक्षणमहर्षी बापूजी साळूंखे महाविद्यालय ग्रंथालय, कराड, डॉ. तात्यासाहेब नातू कॉलेज, ग्रंथालय, मार्गताम्हणे, विधान भवन महाराष्ट्र राज्य ग्रंथालय, मुंबई तसेच मुंबईमधील इतर ग्रंथालयांची सुद्धा खूप मदत झाली. त्याबद्दल ग्रंथालयांच्या ग्रंथपालांचा आभारी आहे.

या शोध प्रबंधासाठी ज्यांनी माझ्याशी प्रत्यक्ष चर्चा केली, मुलाखती दिल्या त्यामध्ये मा. आमदार संपतराम चव्हाण, आ. पृथ्वीराज देशमुख, क्रांती अग्रणीय जी. डी. लाड, डॉ. भारत पाटणकर, डॉ. बाबुराव गुरव, सरवदे सर, तसेच कार्यकारी अभियंता गुडस्कर, तवार, सुतार, श्री. हणमंतराव कदम, श्री. गणपतराव आंबदर व इतर शेतकरी वर्ग यांचाही मी आभारी आहे.

या शोध प्रबंधाचे काम मी लवकर पूर्ण करावे यासाठी सातत्याने पाठपुरावा करणारे व वेळोवेळी सहकार्य करणारे डॉ. तात्यासाहेब नातू कॉलेजचे प्राचार्य खरे सर, प्राचार्य रावळ सर, तसेच प्रा. संगीता काटकर, प्रा. राजश्री कदम, प्रा. सुतार, प्रा. रा. सा. माने, प्रा. मेहेंदळे, प्रा.

मिठवावकर, ग्रंथपाल कु. गीता चव्हाण, श्री. आर. एम. माळी, श्री. वाघमारे, प्रा. होनगेकर, प्रा. सतीश घाटगे, प्रा. अरूण गाडे, प्रा. विलास पाटील, प्रा. ता. रा. भोसले, प्रा. देसाई, प्रा. जी. एम. गाडे, प्रा. निकम तसेच मला सतत प्रोत्साहन देणारी मित्रमंडळी, श्री. मिलींद पाटील, संपत जगताप, कु. अनिता माळी, श्री. शंकर पाटील, कु. सुजाता उदगावे, दिलीप काणेकर व शिवाजी विद्यापीठातील श्री. संभाजी तोरस्कर, रार्जे शिर्के, शिवाजी ढवन, व माझे विद्यार्थी मित्र या सर्वांचा मी आभारी आहे.

मी खूप शिकावे यासाठी प्रेरणा देणारे माझे आई-वडिल आदरणीय तात्या, नाना, आई, जीजी, यांचे आशिर्वाद हे माझ्या शब्द सामर्थ्याची अक्षय शिदोरी आहे. तसेच वेळोवेळी आस्थापूर्वक चौकशी करून प्रोत्साहन देऊन माझ्यामध्ये धाडस निर्माण करणारे माझे वडिलबंधू श्री. विलास सपकाळ, प्रा. डॉ. ए. बी. जगदाळे व मित्र श्री. रमेश गोसावी शिवाय या कामी मला सतत प्रेरणा देणारी माझी सुविद्य पत्नी सौ. सुचिता सपकाळ हिचाही वाटा तितकाच मोलाचा आहे. या सर्वांचा व माझ्या सर्व कुटुंबीयांच्या पाठबळाबद्दल मी कृतज्ञ आहे.

या शोध निबंधाचे काम अत्यंत तत्परतेने पूर्ण करून देण्याचे श्रेय श्री. मिलींद भोराले व श्री. प्रदीप पाटील यांच्याकडे जाते. त्यांचा व इतर ज्यांनी या कामात सहकार्य केले त्या ज्ञात-अज्ञात मित्रांचा मी आभारी आहे.

धन्यवाद !

कोल्हापूर

दिनांक :

श्री. एस्. एस्. सपकाळ